

SZAKONYI KÁROLY: VENDÉG A PALOTÁBAN (részletek)

ALBI ÉS TÁRSA

A hegyre-völgybe épült falu kocsmájában vasárnapi hangulat. Ebéd előtti ivászat füstfelhőben, zsvajjban.

A két városi férfit ide irányították; mondják is a csaposnak, kit keresnek.

- Kő miatt?

- Honnan tudja?

- Amiatt szokták keresni. - Az ablak melletti asztalhoz kiált. - Albi! Gyere ide!

Albi sovány, féloldalasan járó, fogatlan, öregecske. Megtörli a száját, kezét nyújt, bemutatkozik. A városiak nagyon udvariasak vele, már csak benne bíznak, ha ő nem segít, nem tudják, kihez fordulhatnak még.

- Kő miatt - veti oda a csapos. Vár, hogy az idegenek rendeljenek. Észreveszik. - Mi semmit - szabadkoznak -, de ha Albi úr inna valamit?...

- Nagyfröccsöt. Köszönöm. Szóval mennyi kellene és mikorra?

- Hát van?! - örvendeznek a jövevények. - Huszonöt négyzetméterre lenne szükségünk. Csak huszonötre!...

- Aha. Hát annyi lesz. Ígértem valakinek, de az várhat.

- Nekünk meg sürgős! Már rakják az emberek az oszlopot, de kevés a kő. Mindenfelé szaladgáltunk, de...

- Tudom. Hiába. - Albi bólint, nagy kortyokban issza a fröccsöt. - A bánya nemigen vesz fel rendelést. Hónapokig kell várni. De itt vagyunk mi! Kocsival vannak? Mert akkor megmutathatnám az árut. - A csaposnak: - Volt négy fröccsöm...

- Mindent a mi számlánkra! - tüsténkednek boldogan a városiak. Albi nagylelkűen megengedi.

Kocsival a hegy körül vagy negyedóra az út. Albi beszédes: régebben ő is bányász volt, ám jó tíz éve rászakadt a kő, lesodorta. Medencéje, combcsontja tört, azóta csak bakterkodik a fejtőben. Gyalogosan átvág a gerincen; menet-jövet tíz-tíz kilométer. Semmi az, ha egészséges az ember. Márpedig ő, a balesetet leszámítva, hála az égnek...

Hogy semmit sem lehet kapni, ami éppen kellene. Erről diskurálnak az erdő alá vezető hegyi úton. - Házaknál is jártunk, ahol követ láttunk, mind meg akartuk venni... Ki gondolta volna, hogy ilyen nehéz kőhöz jutni!?

Az út a bánya előtt véget ér. - Csak beszólok a cimborámnak - száll ki Albi a Ladából. - Innen már gyalog megyünk tovább, az erdei utat csak a teherautó bírja.

A kőbánya hatalmas medencéje kihalt. Igaz, vasárnap van, de Albi szerint köznap sincs itt sok ember. A füttyögésre egy kutya koslat elő, aztán egy erdei manócska. Ez is sovány öregember, de kicsi is; szakálla, haja gyér, hangja vékony. - A társam! - mutatja be Albi. - Te, Vilmos, kimegyek az urakkal az erdőbe. Ha kell az áru, holnap vihetik, igaz-e?

- Vihetik, vihetik - bólogat a manócska. - Jöjjenek a teherautóval, mi felrakjuk, azzal nincs hiba. Reggel itt letelik a szolgáltatom, kimegyek a fejtésünkhöz, megtalál-

nak. De te is itt leszel, vagy nem? Na ugye! Napszálltáig dolgozunk. – Most néz a városiakra: – Albi és társa... hihhi..., de ezt nem kell dobra verni!

A kocsit a bányánál hagyják, nekivágnak az erdőnek. A magas fák alatt csend. Kékesszürke fény. Kövek meztelenkednek elő a talajból. – Ez mind magánbánya volt – magyarázza Albi. – Régen a svábok fejtették itt a követ, eladták... Amikor a háború után kitelepítették őket, maradt minden felében-harmadában. Most az erdőgazdaságé a terület. Nekünk csak saját felhasználásra szabad termelni, kapunk évente néhány köbmétert kedvezményes áron, de elnézik, hogy túladunk rajta. Én Vilmos-sal osztozom...

Az erdő mélyén, magas partoldalban friss fejtés. A kibányászott kövek szép rendben, oszlopban; könnyű méricksélni; van itt éppen elég.

– Nézzék, ezeket már alig kell faragni a beépítéshez. Olcsón adjuk...

Visszafelé, az egyezés után, a kocsihoz menet a fiatalabb városi megjegyzi: – Azért ez nehéz munka!

– Nehéznek nehéz, de szeretem csinálni. Itt, az erdőn, a csendben jól megvagyunk. A kő kiveszi az erőt, nem mondom, kell is fejenként egy üveg bor muníciópótlásnak... meg tíz deka kávé lefőzve... az is elfogy szépen estelig. De amíg bírom, csinálom. Szívós vagyok én! Aztán hát rosszabb dolgom soha ne legyen!...

Valamennyi pénz is van belőle, magyarázza. Nevet. A kő kell az építkezéshez. Keresik. Ami kell, az kell, azt megfizetik. – Igaz-e? Maguk is mit csinálnának most, ha egyszer a bányára nem lehet számítani? Csak a magunkfajta tud segítséget nyújtani az építkezőknek. Jó munka ez, uram! Nem szól hozzánk az erdőn senki, csak a madarak. Engem a kő sodort el, de azt vallom, én voltam az ügyetlen, nem a szikla a hibás. A kő, kérem, semmiről sem tehet, igazam van?...

– Maga még csak bírhatja ezt a fejtést – néz rá az idősebb városi. – Maga talán még hatvanéves sincs, de a társa, ez a Vilmos, az megvan már vagy hetven is, ha nem több!

– Mennyi?! – Albi megáll, annyira elképed. – Ötven leszek a nyáron, uram! Ötven! Vilmos pedig ötvennégy múlt húsvétkor! Csak ő is megrokkant egy kicsit. Az ám! Dolgozhatunk még eleget, uram, amíg megöregszünk, hajaj, dolgozhatunk, de mennyit!

A VÁLLALKOZÓ

Ahogy az idők során így-úgy szabályozták az utat, a járdát is feltöltötték, a sétányra néző ház körkerítése már csak alig félméternyi bástyafal az utcáról nézve. Terebélyes szilvafa árnyékolja a telek sarkát, a déli verőfénybe belekápázott szem alig veszi észre a lomb alatt meghúzódó öregasszonyt. Persze, szinte mozdulatlan, ahogy a mélyen maradt kert szegletébe állított létrán kuporog, a terméskő kerítésre könyökölve. A kendőjének, ruhájának mintázatával, de barázdált, nap égette arcával is belevész a környezetbe. Mint ahogy egy veszélyektől óvakodó madár vagy gyík álcázza magát az ágas-bogas lombban vagy a mohás köveken.

Csak színfolt a fények és árnyak között.

Holott az öregasszonynak most nem ez a célja.

Nem, mert a kő fölött nemcsak úgy unalomból leleselkedik a hétvégi forgalomtól nyüzsgő kisvárosi utcára. Körötte virágok pompáznak, igaz, kicsi csokrok, árválko-

dó szálak, mintha véletlenül kerültek volna fel a falra – ha akarom; de ha akarom: vevőt csalogatóan.

Amint közeledek e helyhez, az öregasszonynak csak a szemmozgása akasztja meg a figyelmemet. Les, megértem-e, miféle dolog ez az utcára könyöklés, hogy ő most nem privát; les, de nem szólít meg, még a kezét sem mozdítja, csak a fejével meg a tekintetével kíséri, s amint elhaladok előtte, némán el is enged.

Na, úgy látszik, nem nézett vevőnek.

Hát kire számít? Kinek akar itten virágokat eladni? Szombat délben, a belső város szélén, a szilvafa árnyékába bújva?

Igaz, néhány méterrel arrább már nagy a jövés-menés. Autók tülekednek egy cseppecske helyért a parkolóban. A söröző – privát üzlet – kerthelyisége zsúfolt. Az ételbárt vezető család sem győzi a kiszolgálást a hársfák alatt. A cukrászmester boltja előtt hosszú, tömött sor – a pompás fagylalt minden fáradságot megér. És a butikokban is mennyi ember! Lökődik egymást a gézruhákért a nők, válogatnak a sarukban, a bizsukban, a cserepekben. Mennyi szép bolt, mennyi nekibuzdult vállalkozás! És mekkora forgalom! Szinte mindent el lehet adni, egy parányi fülbevalót épp úgy, mint egy ezerkétszáz forintos egy nyári ruhát. Persze nőit.

De itt a szilvafa alatt csend van.

Mosolygok magamban, megállok. Fülelek, szólít-e az öregasszony. Mekkora benne az üzleti érzék?

Nem invitál.

Hát igen. Nem vagyok vevő, ezt megsejtette. Éppen ezért meg is lepődik, amikor visszamegyek hozzá.

– Eladók ezek a virágok?

Csak most lesz eleven. Görnyedtéből felegyenesedik, fél kézzel a létrába kapaszkodik, fél kézzel a portékát kezdi rendezgetni.

– Hát... – Felnéz, vizslat. Aztán szinte támadón: – Hiszen csak eladhatom a virágaimat, vagy nem?! Itt szedtem őket a kertemben! Jogom van hozzá, vagy nem?!

– Persze, persze – nyugtatom meg sietve. Nézem a szegényes, de ízléses csokrotkat, a karcsú, fehér liliomot, a vöröslő rózsát.

– Olcsón adom – mondja most már nyugodtabban. – Nézze, milyen szépek. Az én kertemben mindig szép virágok nyíltak. Mindenki tudja ezt itt a környéken, szeretem a virágokat, kérdezzen csak bárkit! A Róza néni kertje! – mindenki megmondhatja... Eddig csak magamnak neveltem őket, meg ha kért valaki, ugye, egy-egy csokorral. Vagy csak elajándékoztam. De most, hogy fordult a helyzet, megpróbálom így...

– Így? Hogyan?

– Hát megtehetem, nem? A gyümölcstermést is el lehet adni háznál, senkinek semmi köze hozzá, a magét mindenki eladhatja...

Már megint ijedt, megint gyanakvóan néz rám, megnyugtatom, hogy jól tudja, joga van az árusításhoz.

– Tudja, szerettem volna egyszer egy kis boltot. Egy virágkereskedést. Mindig elképzeltem! Nagy kirakat, pálmák, fikuszok, filodendronok... meg az a sok gyönyörű benti virág! Nem is a pénzért, higgye el, nem azért! De mindig az volt a vágyam... Csakhogy nem lehetett... hiszen emlékszik rá, hogyan volt régebben. Igaz, pénzem sem lett volna hozzá, de nem is volt olyan divat, mint most. Jobban tette az ember,

ha nem törekedett... Most meg? Lássa, annyi boltot nyitnak! Gondoltam, én se maradjak le! Persze, egyelőre csak így... Kiülök ide a létra tetejére a kertem sarkában, aztán aki megáll itten, hát megáll...

Közelebb int, körülnéz, bizalmas:

- Nem akarok nagy feltűnést. Most még! Most még csak szép csöndesen. Aztán majd meglátom, hogyan alakul a dolog. Hogy érdemes-e? Az ember vágjon bele az üzletbe, ha van rá lehetősége, de azért csak óvatosan. Megéltem én már sok mindent, tudja, hát azért gondoltam, hogy előbb csak kicsiben... csak kis vállalkozás, így gondolom... Na, vesz egy csokrot?

Szakonyi Károly: Vendég a palotában (novellák, tárcák, karcolatok). Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1985. A szerző (1931–) Kossuth-díjas író, drámaíró, dramaturg.